

KREATIV SEKTOR

PRIORITERADE OMRÅDEN I FRÄMJANDET OCH UTVECKLINGEN AV DE KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGARNA

Svenska kreatörer representerar kvalitet och innovation runt om i landet. De kreativa branscherna står för export som internationellt formar bilden av Sverige, bygger upp ett kunskapskapital nationellt, bidrar till hållbar tillväxt och skapar förutsättningar för nya arbetstillfällen i och med digitaliseringen. Den kreativa sektorn är framtidens basindustri för ett litet kunskapsintensivt land som Sverige, med stor potential att bidra till både ekonomisk och social tillväxt och regional utveckling. Sektorn skapar egna värden, men fungerar även som värdeskapare för andra branscher.

De kreativa näringarna utgörs av företag som kan växa med digitaliseringen och globaliseringen. I en tid då efterfrågan på kreativt innehåll är större än någonsin är tillväxtpotentialen enorm.

För att Sverige ska kunna ta till vara på denna möjlighet och kapitalisera fullt ut på utvecklingen behöver arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna stärkas på en rad områden. Utvecklingsbehoven inkluderar alltifrån synen på upphovsrätt och innovation till satsningar på kompetensförsörjning, kapitalförsörjning och export.

Arbetet bör utgå ifrån Regeringens övergripande näringspolitiska mål *"att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag"*.

Kreativ Sektor har sammanställt en lista över områden där vi ser att utvecklingsbehoven är störst, med tillhörande exempel på åtgärder.

SAMMANFATTNING

1. Samordning av offentliga insatser

- Upprätta långsiktig strategi/handlingsplan för den kreativa sektorn med utgångspunkt i de näringspolitiska målen
- Näringsdepartementet i samordnande roll

2. Statistik

- Ta fram relevant statistik som fångar de värden som kreativa näringar bidrar med till samhällsekonomin, både direkta och indirekta effekter, och med en metod som möjliggör regelbunden uppdatering och internationella jämförelser
- Kompletterande analysrapporter över utveckling, specifika branscher mm

3. Immaterialrätt

- Att värna rättighetshavares möjligheter att verka på en ekonomiskt hållbar marknad och skydda sig mot intrång, vilket är en förutsättning för fortsatta investeringar inom sektorn
- Att upprätthålla kreativa företags avtalsfrihet och territoriella rättigheter inom EU
- Upphovsrätten behöver prioriteras och behandlas jämbördigt med andra delar av immaterialrätten, bland annat genom stående uppdrag med erforderliga resurser till Patent- och registreringsverket (PRV) och andra relevanta myndigheter

4. Kompetensförsörjning

- Resurser och uppdrag att kartlägga kompetensförsörjningsbehovet inom kreativa näringar
- Resurser till Yrkehögskolan (relevanta inriktningar)
- Mottagandesystem för effektiv etablering av företag och rekrytering av arbetskraft
- Motverka kompetensutvisningar

5. Kapitalförsörjning

- Följa upp och agera på resultaten av Tillväxtverkets rapport *Finansiering för kulturella och kreativa näringars export* (2019)
- Förtydligat uppdrag till Tillväxtverket om kulturella och kreativa näringar med tillhörande förstärkta resurser
- Investeringsfrämjande
- Utbyggda produktionsincitament/produktionsrabatter för film- och tv-produktioner i Sverige

6. Internationalisering

- Följa upp och agera på resultaten av Tillväxtverkets rapport *Finansiering för kulturella och kreativa näringars export* (2019)
- Satsningar på branschspecifika aktiviteter
- Ytterligare anpassa befintliga exporterbidanden till kreativa företag såsom information om enskilda exportmarknader, regelverk mm etc
- Främjandesystemet behöver utvecklas så det fungerar för de kreativa företagens villkor och blir kommersiellt relevant

7. Hållbar utveckling

- Kunskapshöjande insatser för att öka tempot i den gröna omställningen
- Identifiera vilka insatser som har störst effekt utifrån kort och långt perspektiv
- Utarbeta branschspecifika verktyg för att upprätta hållbarhetsredovisningar
- Identifiera hur kreativa näringar kan bidra till hållbar utveckling i andra branscher

UTVECKLAT FÖRSLAG

1. Nationell handlingsplan/strategi

Upprätta långsiktig handlingsplan/strategi för den kreativa sektorn med utgångspunkt i de näringspolitiska målen

Arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna kräver långsiktighet och samordning, mellan olika politikområden, mellan branscherna, samt mellan offentliga och privata aktörer. Arbetet behöver ske utifrån gemensamma mål för sektorn. Därför bör en långsiktig strategi med tillhörande handlingsplan upprättas, utifrån regeringens näringspolitiska mål att "*stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag*".

Näringsdepartementet i samordnande roll

Arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna omfattar ett flertal politikområden och departement som kräver samordning. Givet att arbetet har ett tydligt företags- och näringsperspektiv föreslås näringsdepartementet ha en central och samordnande roll i arbetet. Kreativ Sektor stödjer Återstartsutredningens förslag att ett samordningskontor för kreativa näringar etableras på Regeringskansliet för detta ändamål.

Kreativ Sektor bistår gärna med information om behov och jämförbara satsningar i andra länder.

2. Statistik

En medvetenhet om de unika värden som kreativa företag bidrar med till samhällsekonomin har varit avgörande för andra länders arbete med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna. Tillgång till relevanta siffror är också nödvändigt för att offentliga aktörer ska kunna besluta om rätt insatser och spåra effekterna av dem. Relevant statistik efterfrågas ofta av regioner, utbildningar, delbranscher inom kreativa näringar m. fl.

Idag finns ingen uppdaterad eller rättvisande statistik och analys för kreativa näringar i Sverige.

Tillväxtverket fick 2016 ett regeringsuppdrag att tillsammans med fyra andra myndigheter fastställa en definition av de kulturella och kreativa näringarna och utveckla mätmetoder och modeller för att få fram relevant statistik som möjliggör en ekonomisk analys av utvecklingen för de kulturella och kreativa näringarna i Sverige. Redan vid publicering av den så kallade Kreametern 2017 konstaterades av avsändarna att Kreametern saknade stora värden för att ge en rättvisande bild. I den analysrapport som kom året därpå framfördes behov av utveckling och kompletterande undersökningar. Ingen uppdatering har skett därefter.

Kreativ Sektor har tillsammans med den brittiska analysbyrån Olsberg SPI tagit fram en förstudie, *Prospectus for an Economic Impact Study of Sweden's Creative Industries (2021)*. Denna beskriver behov och utmaningar samt möjliga tillvägagångssätt för att ta fram statistik som omfattar fler värden och om möjligt är jämförbar på europeisk nivå. Exempelvis makroekonomiska indikatorer som omsättning, sysselsättning och bidrag till BNP. Ett annat viktigt område är indirekta effekter och så kallade spillover-effekter, exempelvis för besöksnäringen, Sverige bilden, innovationsbidrag till andra branscher mm.

Kreativ Sektor stödjer Återstartsutredningens förslag att Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, får i uppdrag att utveckla och tillgängliggöra statistik om kreativa näringar.

Oavsett vem som får uppdraget att ta fram och regelbundet uppdatera utvecklad statistik bör den samlade erfarenheten från framtagandet av Kreametern användas.

Följande utvecklingsbehov konstaterades för Kreametern:

- Det finns verksamheter som hör till området kulturella och kreativa näringar, men som är registrerade på SNI-koder som inte kunnat tas med i den statistiska definitionen av kulturella och kreativa näringar. Detta innebär att sektorn undervärderas. Exempel på verksamheter som inte räknas är digitala tjänster som distribuerar audiovisuella produkter och tjänster som film, tv och dataspel.
- Det finns verksamheter som är registrerade på SNI-koder som inte kan härledas till en viss bransch, så kallade delade koder. Det går till exempel inte att säga om företag som jobbar med reproduktion verkar huvudsakligen inom film- och tv-branschen eller inom musikbranschen.
- Tjänsteexport eller digital export kan inte mätas, trots att det är mycket sannolikt att det skett en ännu större ökning av dessa båda typer av export än det gjort av varuexporten.
- Kulturella och kreativa företag arbetar med immateriella tillgångar. Det är idag dock inte möjligt att mäta dessa värden i nationalräkenskaperna. Behov finns av att utveckla och genomföra undersökningar av företagens immateriella värden, produktion och försäljning.
- Även indirekta värden såsom kreativa näringars påverkan av Sverige bilden, attraktion för turister och företagsetableringar är av stort intresse.

3. Immaterialrätt

De moderna ekonomierna drivs idag av kunskap och utvecklas genom immateriellt värdeskapande. Immaterialrätten är helt central för de kreativa näringarna. En förutsättning för innovation och tillväxt inom de kreativa näringarna är att företagen kan tillgodogöra sig det fulla värdet av sitt skapande och sina investeringar. En fungerande immaterialrätt, inklusive upphovsrätt, är därmed en förutsättning för innovation och tillväxt. Upphovsrättens funktion som investeringsskydd behöver i högre grad beaktas av lagstiftare och myndigheter.

Långsiktigt uppdrag till Patent- och registreringsverket (PRV)

Patent- och registreringsverket (PRV) hade 2017-2019 ett uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för ökad förståelse om upphovsrättens innebörd. Dessutom skulle de möjligheter som finns för att få laglig tillgång till kreativt, kulturellt och innovativt material främjas. PRV bör ha ett stående upphovsrättsuppdrag med erforderliga insatser.

Upprätthåll kreativa företags avtalsfrihet och territoriella rättigheter inom EU

Investeringar i kreativt innehåll bygger på möjligheten att kunna upplåta rättigheter för olika länder eller territorier. Möjligheten att på förhand eller i efterhand kunna sälja exklusiva rättigheter för olika territorier utgör därmed en förutsättning för investeringar och ekonomisk tillväxt. För ett litet språkområde som Sverige är det absolut centralt att avtalsfrihet och territoriella rättigheter inom EU upprätthålls.

Åtgärder mot olovlig hantering

En förutsättning för innovation och tillväxt inom de kreativa näringarna är att det upphovsrättsliga skyddet upprätthålls. Strängt taget finns fem tänkbara slags åtgärder för att minska olovlig hantering: upplysning till allmänheten, utveckling av nya tjänster, mellanhänders ansvar, polis och rättsväsende samt tekniska skydd/informationssäkerhet.

Polis och rättsväsende har haft en positiv utveckling de senaste åren men Sverige är långt ifrån den ambitionsnivå som t ex Storbritannien har på området.

Tekniska skydd/informationssäkerhet kan främjas med forskning och innovationsfinansiering, men även viktigt att Sverige bevakar att det inte blir några inskränkningar i möjligheten till tekniska skydd i de olika EU-förslag som diskuteras nu och i framtiden.

4. Kompetensförsörjning

Branscherna upplever ett stort kompetensförsörjningsbehov som behöver adresseras på kort och lång sikt för att säkra fortsatt tillväxt.

Inventera yrkesroller

Inom kreativa och kulturella branscher förändras yrkestitlar och arbetsbeskrivningar snabbt. Det beror på branschernas ständiga utveckling, digitalisering och internationalisering. Det finns ett gemensamt behov i den kreativa sektorn att tydliggöra och synliggöra utbudet av yrken samt att utveckla metoder för att löpande kunna tillhandahålla fastställda kompetenskrav som är branschgemensamma.

Kartlägga förväntade arbetstillfällen

KKN är till stora delar en fragmenterad arbetsmarknad med fåmansföretag och projektfinansierade verksamheter. Det innebär att sektorns tillväxtpotential och position på arbetsmarknaden är svår att få grepp om, inte minst i statistiken. Det finns ett stort behov av att kartlägga mängden arbetstillfällen inom KKN, dels för att identifiera kompetensbehov och bristyrken, men också för att kunna påvisa sektorns utveckling och möjligheter med konkret data.

Identifiera befintlig kompetens

Kulturarbetare och kreativt verksamma består till stor del av frilansare, många utan formell utbildning. Branscherna saknar nationella register över yrkesverksamma. Rekrytering sker ofta via personliga nätverk och i tidsbegränsade uppdrag. Det finns ett behov av att utveckla modeller för validering, så att kulturarbetare kan få sin kompetens registrerad och synliggjord. Branscherna behöver också kunna mäta sitt kompetenskapital för att träffsäkert kunna specificera behovet av utbildning.

Samordna kompetens mellan närliggande branscher

Det finns ett behov av att öka rörligheten mellan olika delbranscher för att öka yrkesverksammas flexibilitet och möjlighet till full försörjning utan att behöva lämna den kreativa sektorn vid omställning. När yrkesroller tydliggjorts och kompetensbehov identifierats, behöver branscherna utveckla metoder för att kommunicera sitt behov av utbildning och kunna samordna kompetensutveckling på ett sektoröverskridande sätt.

Resurser till Yrkehögskolan (relevanta inriktningar)

Ett av de snabbaste sätten att förbättra kompetensförsörjningen är att tillföra ytterligare resurser till yrkehögskolan utifrån det kompetensbehov som en kartläggning skulle resultera i. Erfarenheterna från arbetsgivarna är goda och andelen studenter som tar anställning i företagen är hög.

Utveckla befintliga utbildningar och skapa möjligheter till fortbildning

Utifrån kartläggning över kompetensförsörjningsbehov och i samverkan med branschorganisationer utveckla existerande utbildningar, både teoretiska och praktiska, samt komplettera med fortbildningsmöjligheter med mera för att möta branschernas behov.

Mottagandesystem för effektiv etablering av företag och rekrytering av arbetskraft

På kort sikt behövs kortare och förenklade processer för att anställa personer som flyttat till eller vill flytta till landet samt arbetstillstånd för blivande anställda utanför EU. Hantering av A-skattsedlar behöver påskyndas.

Andra frågor som behöver adresseras för att behålla arbetskraft som har lockats hit är arbetstillstånd för medföljande, brist på bostäder i storstäderna, brist på förskoleplatser och social infrastruktur och översyn av dubbelbeskattning för internationellt verksamma.

5. Kapitalförsörjning

En viktig del i arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna handlar om kapitalförsörjning. För att svenska företag ska vara konkurrenskraftiga behöver de offentliga insatserna vara minst på samma nivå som övriga länder i Europa.

Följ upp och agera på resultaten av Tillväxtverkets studie om finansieringsbehov

Tillväxtverkets rapport *Finansiering för kulturella och kreativa näringars export* (2019) innehåller rekommendationer som omedelbart bör ageras på. Det konstateras också en informationsasymmetri, varför insatser föreslås för att öka kunskapen om olika finansiärer och hos finansiärer, dvs kunskap om varandra och vilken potential respektive aktör har.

Följande finansiella insatser föreslås:

- Mjuka lån som föreslås vara utformade så att låntagaren de första tre åren betalar enbart för räntekostnaderna på lånet för att sedan övergå till en på förhand utarbetad amorteringsplan. Som en del av lånet bör rådgivning gällande internationalisering erbjudas.
- Fortsatta satsningar med innovationsstöd genom riktade insatser mot specifika branscher inom de kreativa näringarna. Branscher som vill exportera eller internationaliseras. Rikta gärna detta innovationsstöd mot utveckling av digitala affärsmodeller för att underlätta internationalisering.
- Stöd till marknadsföringsinsatser för att främja medverkan på mässor och utställningar. Kraven för att söka stödet är en utförlig motivering av hur mässan, utställningen eller annan typ av area kan bidra till företagets internationalisering eller export samt en där tillhörande affärsplan.
- Inför ett statligt produktionsincitament i form av en produktionsrabatt för film och TV i Sverige (se vidare nedan).

Förtydligt uppdrag och förstärkta resurser till Tillväxtverket

Tillväxtverket har genom flera olika projekt (branschrapporter, Kreativ Sektor-rapporten, Finansieringsstudien m.m.) uppbyggt stor kunskap och kompetens om förutsättningarna för tillväxt och export inom kreativa näringar. Helt centralt för de kreativa näringarna är att resurser avsätts för att Tillväxtverket ska kunna fortsätta prioritera sektorn genom en dedikerad funktion med specialistkompetens på Tillväxtverket och att detta tydliggörs i instruktion och regleringsbrev. Tillväxtverkets huvuduppdrag och ansvar täcker flera av de utvecklingsområden som identifierats i denna önskelista och som dessutom konstaterats i flertalet rapporter, bland annat från Tillväxtverket själva. Några särskilda insatser har inte gjorts sedan rapporten *Finansiering för kulturella och kreativa näringars export* (2019), och den är fortfarande inte publicerad på Tillväxtverkets hemsida.

Investeringsfrämjande

Finland har framgångsrikt tillämpat ett program med mjuka lån för att främja investeringar i dataspelsföretag, vilket har lett till snabb tillväxt. Varje privat Euro matchades av staten i form av ett amorterings-, risk- och räntefritt lån. 2013 genererade systemet 26 gånger pengarna i intäkter till statskassan, alltså inte tillväxt i företagen, utan direkta skatteinkomster. Det finns inga övertygande skäl att Sverige inte kan anamma samma system som Finland, förutsättningarna är i allt väsentligt mycket lika.

Ökade produktionsincitament

Regeringen beslutade den 14 september 2021 att införa produktionsincitament för svenska film- och tv-produktioner i Sverige om 100 miljoner kr för 2022. Det återstår arbete kring hanteringsprocessen, vilka nivåer som ska gälla m.m.

Produktionsincitamentet behöver till minst 300 miljoner kronor årligen enligt ursprungsförslaget. Det skulle ge positiv effekt inte enbart för film- och tv-produktioner utan även för övriga kreativa näringar samt andra branscher, såsom besöksnäringen.

Innovationsstöd, lånegarantier, mjuka lån och lånegarantier

Kreativ Sektor är gärna behjälplig med intressanta existerande initiativ och idéer, exempelvis svensk intermediär till EU:s lånegarantisystem, avdragssystem, FoU-avdrag, mjuka lån (t ex Tekesmodellen i Finland, ny fond för dataspelsfinansiering i Tyskland mm, sysselsättningsincitament i Kanada etc).

Kreativ Sektor stödjer Återstartsutredningens förslag om förbättrad tillgång till innovationsstöd och uppdrag till Vinnova att ta fram förslag på hur den innovation som skapas inom de kulturella och kreativa näringarna på ett bättre sätt kan inkluderas och stödjas inom de områden som Vinnova arbetar med.

6. Internationalisering

Stöd till utlandssatsningar inom branscherna

Enligt Tillväxtverkets temarapport om kreativa näringar, som baseras på den stora undersökningen Företagens villkor och verklighet, sticker de kulturella och kreativa företagen ut vid en jämförelse med genomsnittet av företag. De är mer innovativa och mer digitaliserade, de exporterar dubbelt så mycket och har en mer positiv syn på sin framtida tillväxt. Samtidigt upplever de mycket mer än andra flera olika hinder för sin utveckling. Till exempel upplever kulturella och kreativa företag mycket mer än genomsnittet att deras

internationalisering hämmas av bristande tillgång på finansiering och brist på resurser i företaget.

- Följ upp och agera på resultaten av Tillväxtverkets rapport *Finansiering för kulturella och kreativa näringars export* (2019) enligt ovan.
- Satsningar på branschspecifika aktiviteter.
- Ytterligare anpassning av befintliga exporterbidanden till kreativa företag såsom information om enskilda exportmarknader, regelverk med mera.
- Främjandesystemet behöver utvecklas så det fungerar för kreativa företags villkor och blir kommersiellt relevant.

7. Hållbar utveckling

Kreativa sektors branscher är ofta tjänstedrivna och har därmed med relativt låg direkt miljöpåverkan. Det finns dock behov av utveckling och ökad kunskap för att vara med och nå målen inom Agenda 2030.

Mer kunskap behövs och branschspecifika verktyg behöver arbetas fram, exempelvis för hållbarhetsredovisning. Tillväxtverket har idag uppgiften att utveckla insatser för en hållbar tillväxt. Kunskapshöjande insatser om hållbarhetsarbete bör vara en del av ett stående uppdrag att verka för kreativa näringar.

Digitaliseringen fick en ordentlig skjuts under pandemin och den strategiska utvecklingen behöver fortsätta. Immaterialiseringen är en del av den hållbara utvecklingen. Exempelvis dataspelsutveckling/visualisering och kommunikation kan fungera som innovationsdrivare för hållbar utveckling. Vinnova bör ges i uppdrag att identifiera goda exempel där kreativa näringar bidragit till innovation för hållbar utveckling i andra branscher samt se över hur tillgängligt befintligt stödsystem är för sådana insatser.